

N:o 150.

Af Herr R. Ehrenborg: Om förändrad reglering af skjutsväsendet.

Vid 1871 års lagtima riksdag anfördes af mig i Andra Kammaren en motion (N:o 3) om underdånig framställning till Kongl. Maj:t angående förändrad reglering af skjutsväsendet på i motionen angifna grunder. Ehuru af dåvarande Stats-Utskott afstyrkt, bifölls dock motionen af Andra Kammaren den 3 Maj samma år. Då jag häraf uppmuntrad nu ånyo bringar ämnet å bane, kunde det visserligen synas mest välbetänkt att framlägga förslaget oförändradt i det skick, som det till alla dess delar blifvit en gång af den ena Kammaren antaget; men då den vid tillfället hållna öfverläggning gifver vid handen att beslutet mera afsåg att uttrycka en opinion i allmänhet för skjutstvängets upphäfvande, än innebar ett på granskning grundadt godkännande af de särskilda bestämmelser som i förslaget ingingo, och då jag för egen del, efter ämnets närmare öfvervägande, blifvit alltmer förvissad att ett mera följdriktigt genomförande af den rätta grundsatsen om ersättningskyldighet för skjuts, än hvad jag förra gången vågade yrka, är enda sättet för frågans lyckliga lösning, så har jag icke tvekat att hufvudsakligen i sådant syfte underkasta förslaget en omarbetning, innan det härmed ånyo inför Riksdagen framlägges.

Vid den förra motionen, hvars motivering jag tillåter mig nu i några delar återupprepa, anfördes, att orsaken, hvarför jag då upptog detta ämne, var den, att Kongl. Maj:ts af 1870 års Riksdag till handlingarne lagda skrifvelse af den 18 Februari samma år (N:o 25), äfvensom samma Riksdags bifall till dåvarande Stats-Utskotts öfver, bland annat, Herr J. F. Fredricsons motion afgifna utlåtande (N:o 61), gaf anledning befara, att skjutsfrågan ansetts numera kunna nedläggas, såsom varande på väg att blifva nöjaktigt löst utan vidare åtgärd från statsmakternas sida, en

uppfattning som jag icke kunde dela. Jag erinrade om att man visserligen synes hafva erkänt såsom i *regeln* rätt, att den resande bör vidkännas hvad skjutsningen på hvarje ort, i mån af större eller mindre konkurrens om dess utgörande, är värd; att man ock tyckes hafva insett huru skjutsningsskyldigheten tillkommit, icke såsom en skatt, utan endast såsom ett åtagande, för hvilket den skjutsande ansetts uppbära och på sin tid verkligen uppburit full valuta genom skjutspenningarne, och att således, då i följd af förändrade förhållanden denna skyldighet urartat till ett tungt onus, rättvisa och billighet fordrar dess upphörande, samt slutligen att man jemväl erkänt de missbruk, hvartill statsanslaget och de skjutsningsskyldiges bidrag kunna gifva och gifvit anledning; *men* att man dock ansett någon åtgärd från statsmakternas sida icke behöfva eller böra numera vidtagas, och detta på hufvudsakligen följande skäl, nemligen: a) »att af vunna upplysningar synt framgå att under en fortsatt tillämpning af bestämmelserna i Kongl. kungörelsen af den 14 December 1866, hvarigenom förhöjning af legan för entreprenadskjuts medgafs till 1 R:dr 50 öre i stad och 1 R:dr 20 öre på landet, skjutslagens bidrag till entreprenadernas uppehållande i allmänhet ega benägenhet att nedgå; b) att de å vissa orter utgående särdeles höga bidragen, i de fall nedsättning deri ej kan genom förändrade anordningar af myndigheterna vinnas, vore beroende af lokala eller andra med näringslifvet å dessa orter i samband stående förhållanden, de der icke kunde genom lagstiftningens mellankomst förändras; c) att missförhållandena med afseende på entreprenadbidragen ej i sjelfva verket vore så stora som de höga bidragen för mantalet vid första påseendet synas gifva vid handen (se åberopade Kongl. skrifvelse, pag. 2); d) att den öfverklagade olägenheten skulle genom de efterhand uppkommande jernvägskommunikationerna alltmer minskas och slutligen försvinna; samt e) att, om bidragen och maximibestämmelserna borttoges, skulle detta å vissa orter föranleda legans uppdrifvande till så höga belopp, att hinder för samfärdseln uppstode, till men äfven för de nu skjutsningsskyldige, som ofta hafva att efter den bestämda legan betala reseräkningar.

Hvad då först angick de vunna upplysningarne om att bidragen syntes i allmänhet ega benägenhet att nedgå, så påpekade jag huru den i ofvanberörda nådiga skrifvelse pag. 112 intagna tabell upplyser att på de fem åren 1864—1868 bidragen visserligen inom 149 skjutslag något nedgått, *men* att de deremot inom 115, eller om man dertill lägger de 86, der nya bidrag först med år 1868 tillkommit, inom tillsammans 201 skjutslag *stigit*, allt oberäknadt dem, inom hvilka bidragen utgjort blott 16 R:dr per hemman eller derunder; och jag hemställde, huruvida denna

erfarenhet verkligen kunde anses så lofvande, att man på grund deraf finge lägga frågan å sido.

Beträffande dernäst den visserligen obestriddiga, i det vid förenämnda statsråds-protokoll (pag. 25) anförda uppgift om att de höga bidragen å flera orter berodde på lokala, med dervarande *näringslif* sammanhängande förhållanden, som icke kunna genom lagstiftning förändras, erinrades, huru just den ökade svårighet för ifrågavarande skyldighets utgörande, hvilken näringslivet å sådana orter medför, är en ytterligare anledning till skjutstvángets upphäfvande.

Hvad vidare å samma ställe anförts derom, att missförhållandena ej skulle vara så stora, som bidragen för *mantal* vid första påseendet utvisade, så hade detta grundats på en eller annan länsstyrelses erinran om att hemman, från hvilka högre bidrag utgå, till en del vore sådana, som hade ett större utmål och i följd deraf högre värde, och att man derföre heldre borde hafva tagit taxeringsvärdet än hemmanet till måttstock för skjutsningstungans bedömande; och jag framhöll dervid huru skogs- och bergslagsorter, hvilka härigenom (t. ex. å pag. 18 i statsråds-protokollet) hufvudsakligen afsetts, dock just vore de på hvilka, med deras vidsträckta och kuperade marker, långa afstånd och tunga transporter, skjutsningsskyldigheten tyngst hvilat.

Beträffande *jernvägarnes* framtida verkningar till skjutsbördans aflyftande, erinrades, huru förespegladet derom icke vore egnadt att lugna den skjutsningsskyldige, utan mera en påminnelse om den särskilda orättvisa, som eger rum mot *de* skjutsningsskyldige som icke bo i statsbanors närhet; och jag framhöll att den tid, då sekundär- och lokalbanor, understödda med det årliga belopp som sedermera blef af Riksdagen bestämdt, hunnit utbilda sig till ett hela landet omfattande nät, tvifvelsutan vore så aflägsen, att den skjutsningsskyldiges väntan på att den honom nu till en del åliggande betalningsskyldigheten för skjutsen skall af den resande öfvertagas blefve alldeles för lång, och att äfven staten ej alltför länge borde betungas med en utgift, utgående, på sådant sätt att den svårligen kan anses rätt uppfylla sitt ändamål.

Hvad slutligen beträffade farhågan för att skjutslegan skulle flerstädes *ytterligt uppdrifvas*, derest man borttog såväl maximibestämmelserna per häst och mil som statens och de nu skjutsningsskyldiges bidrag, så erkände jag att denna icke kunde på förhand bevisas vara ogrundad; men då erfarenheten vitsordade, att de höga afgifterna till verkliga eller skenbara entreprenörer mångenstädes varit föranledda af beräkning på delaktighet, i statsbidraget, erinrades om att indragandet af bidragen, såväl från staten som från den enskilde, antagligen skulle, i

förening med en större frihet vid val af plats för skjutsstation, framkalla en spekulation, som funne sitt eget intresse fordra, att legan ej blir för de resande alldeles afskräckande, och jag framhöll till sist att, om än fortfarande liksom hittills det visade sig omöjligt att förebygga hvarje olägenhet af reformen, detta dock ej berättigade oss att bibehålla en uppenbar och erkänd orättvisa.

Af det på sådan motivering grundade, i några särskilda punkter uppsatta förslag, till hvilket i öfrigt nu hänvisas, vidhåller jag fortfarande det hufvudsakliga af dess fyra första punkter, nemligen att de hittills skjutsningsskyldiges åligganden att utgöra gästgifveri-, håll- och reserv-skjuts, vare sig in natura eller genom penningebidrag, bör upphöra; att hvar och en, som af skjuts begagnar sig, bör vidkännas den lega, som vid hvarje station blifvit enligt lägsta entreprenadanbudet bestämd; samt att utrop och åtagande sker per häst och per mil, utan begränsning af beloppet. Deremot har jag funnit mig böra frångå dels den något starka rubbning i grundsatsen om att den resande bör vidkännas hela skjutsningskostnaden, hvilken innehölls i det uti 5:te punkten framställda förslag om att för nedsättning af den vid entreprenadauktion bestämda lega understöd af statsmedel skulle efter hemställan från vederbörande och efter beräkning af förut utgånget hästantal entreprenören tilldelas, och dels den i 2:dra punkten gjorda förutsättning, att de skjutsningsskyldiges befrielse icke skulle kunna ega rum förrän med afslutade kontrakts tilländagående. Hvad nemligen angår den förstnämnda, i den *allmänna* samfärdselns intresse förra gången föreslagna modifikationen, så kunde någon anledning till dess frångående förefinnas redan deruti, att jag gerna skulle vilja undvika äfven allt *sken* af att nedsättningen skulle afse lättnad i den *lokala* samfärdseln, eller af att de nu skjutsningsskyldige skulle vilja undandraga sig skyldigheten att hvar inom sin ort till oafkortad kostnad skjutsa sig sjelfva, sedan de undsluppit tvånget att skjutsa främmande, en beräkning som i min förra motion icke ingick. Men hufvudskälet, hvarpå jag stödjer ett förslag om grundsatsens mera följdriktiga genomförande, är *det*, att, på samma gång ett ordnad samhäll väl bör bereda hvar och en tillfälle att komma fort samt genom lämpliga anordningar söka framkalla täflan om åtagande af skjutshållning, så innebär hvarje dess utgift derutöfver en orättvisa mot dem som *icke* resa, helst sedan de i enskilda ärenden resandes intresse blifvit af staten väl tillgodosedt genom den minskning i resekostnad dess jernvägar erbjuda. Beträffande åter tiden för de skjutsningsskyldiges befrielse, har jag funnit uppskof dermed kunna undvikas derigenom,

genom, att å ena sidan uppsägningsrätt tillerkännes entreprenören, och å andra sidan, der sådan uppsägning icke sker, staten betalar till entreprenören skjutslagets genom aftalet bestämda tillskott. I öfrigt har i det förra förslaget icke gjorts någon annan sakförändring än uteslutandet af dels 8:de punkten om den numera redan lagbestämda förhöjningen i lega för kronoskjuts och dels några detaljbestämmelser, som kunna åt regeringsomsorgen öfverlemnas.

I enlighet med hvad nu anförts, får jag vördsamt föreslå följande:

A) Gästgifveri-, håll- och reservskjutsningsskyldigheten, så på landet som i städerna, utom Stockholm, skall upphöra vid den tid Kongl. Maj:t kan finna godt bestämma, utan annat undantag än det tillfälliga som kan blifva en följd af nästa punkt.

B) Vid samma tid skall, der så kan beredas, skjutsentreprenad med bidrag af skjutslaget upphöra; för hvilket ändamål det skall stå entreprenören fritt att inom viss lämplig tid hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande uppsäga kontraktet. I det fall att ändock sådant entreprenadaftal varar utöfver den tid som i punkten A) är afsedd, betalar staten skjutslagets genom aftalet bestämda afgift till entreprenören. De inom skjutslaget, hvilka förbehållit sig att sjelfva skjutsa, fullgöra detta sitt åliggande; och må på Kongl. Maj:ts pröfning, för hvarje särskildt fall, bero, huruvida bidrag af allmänna medel må dem beviljas.

C) Den i A) omförmälda skjutsningsskyldighet öfvertages af viss utaf Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dertill godkänd och för viss tid antagen person, mot lega af den resande till belopp som, utan att vara på förhand begränsadt, efter hållen entreprenadauktion per häst och per mil fastställes af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, särskildt för hvarje skjutsstation. At Kongl. Maj:ts Befallningshafvande lemnas den frihet i afseende på val eller flyttning af skjutsstation, utan eller i förening med gästgifverirörelse, som fordras för frankallande af täflan om skjutsens åtagande.

D) Taxa, utvisande för hvarje station det belopp, hvarmed resande bör betala skjutslega, låter Kongl. Maj:t öfver hela riket kungöra, innan föreslagna skjuts-

ordningen träder i verket och sedermera eftersom förändradt förhållande föranleder.

E) Riksdagen ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett reservationsanslag, att användas för den åsyftade regleringen.

F) Riksdagen anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes till densamma afgifva den nådiga framställning, hvartill detta förslags godkännande kan föranleda.

På anförda skäl anser jag en reglering, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förestående förslag, vara det enda riktiga. Emellertid förbiser jag icke, att Riksdagen, om ock villig att aflyfta de skjutsningskyldiges onus, kan hysa betänklighet vid att på en gång genom indragande af allt understöd till legans nedsättande låta densamma i hvarje fall till obegränsadt belopp af den resande erläggas. Jag finner mig derfore, till förebyggande af att förslaget såsom förefallande alltför radikalt skall i dess helhet afslås, böra *såsom en nödfalls- och öfvergångs-åtgärd* alternativt föreslå att, der legan vid entreprenadauktion uppgår till så högt belopp, att den anses för samfärdseln hinderlig, den må kunna genom understöd af statsmedel nedsättas. Såsom grund för bestämmandet af dylikt för legans nedsättande till entreprenör utgående bidrag hade jag visserligen i första rummet tänkt mig det vid samma skjutsstation utgångna hästantal; men då dagboken icke lär kunna anses såsom en alltid fullt tillförlitlig verifikation, så torde lämpligare vara att bestämmandet sker endast efter uppskattning. Jag nödgas således, för den händelse Riksdagen icke finner sig kunna bifalla förestående förslag oförändradt, hemställa om godkännande af följande tillägg till punkten C), nemligen:

Der vid entreprenadauktion legan uppgår till så högt belopp, att den anses blifva för samfärdseln hinderlig, eger Kongl. Maj:t att på hemställan af dess Befallningshafvande och efter uppskattning, på sätt lämpligast finnes, tilldela entreprenörer det understöd af allmänna medel, hvarigenom legan kan i motsvarande mån nedsättas.

I fråga om lämpligheten af denna motions framläggande och pröfning vid en tid, hvars hufvudämne synes vara skatteväsendet i dess helhet, tillåter jag mig slutligen anförda att, om skjutsningsskyldigheten vore, såsom den stundom oriktigt ansetts, jemförlig med de på jorden hvilande allmänna besvärerna, såsom skyldigheten att bygga kyrka, prestgård, sockenstuga, fattigstuga, skolhus, tingshus, vägar m. m., och hvilka onera

jag hoppas skola, efter ömsesidigt tillmötesgående och i samband med grundskatterna, efter hand blifva på samtliga beskattningsföremål billigtvis utjemnade, så skulle jag icke funnit lämpligt att särskildt bringa frågan om skjutsningsskyldigheten under behandling. Men då detta tvång, efter att på sin tid hafva tillkommit såsom ett för de skjutsningsskyldige under vanmäktig lag välkommet skydd mot våldgästningen, sedermera under förändrade förhållanden antagit den förhatliga och från början aldrig afsedda karakteren af en skatteböroda i stad och på land till de resandes förmån och sålunda är af en alldeles särskild beskaffenhet, så har jag ock funnit frågan om dess upphörande vara berättigadt föremål för särskild framställning, intilldess att hel befrielse ändtligen vinnes.

Om remiss anhålles.

Stockholm den 26 Januari 1872.

Rich. Ehrenborg
från Örebro län.

Uti förestående motion förena sig undertecknade:

<i>J. F. Fredricson</i> från Upsala län.	<i>A. Lindevall</i> från Upsala län.	<i>Pehr Pehrsson</i> från Stockholms län.
<i>Jan Gustaf Jansson</i> från Stockholms län.	<i>Peter Carl Andersson</i> från Östergötlands län.	<i>P. M. Gunnarson</i> från Calmar län.
<i>Ludvig Norrby</i> från Gotlands län.	<i>Sven Nilsson</i> i Efveröd.	<i>J. E. Billström</i> från Bohus län.
<i>A. Andersson</i> från Bohus län.	<i>Olof Olsson i Olebyn</i> från Wermlands län.	<i>Olof Olsson i Mosstakan</i> från Wermlands län.
<i>P. Sahlström</i>	<i>B. Bengtsson</i> från Wermlands län.	<i>Joh. Edström</i> från Örebro län.
<i>J. Johansson</i> från Örebro län.	<i>J. E. Johansson</i> från Westmanlands län.	<i>Olof Larsson</i> från Örebro län.
<i>Liss Ol. Larsson</i> från Kopparbergs län.	<i>C. Johanson</i> från Kopparbergs län.	<i>J. Bergström</i> från Kopparbergs län.
<i>Pehr Ericsson</i> från Gefleborgs län.	<i>Hans Larsson</i> från Gefleborgs län.	<i>M. Jonsson.</i> från Gefleborgs län.
<i>Hans Andersson</i> från Jemtlands län.	<i>P. Engman</i> från Wester-Norrlands län.	<i>Per Jonsson</i> från Westerbottens län.
<i>C. E. Hjelm</i> från Westerbottens län.	<i>Henr. Bexelius</i> från Westerbottens län.	